על נשים, בעלים, עורכי־דין ושאר ירקות

עו"ד בני דון־יחייא

לפני שבועות אחדים פירסמנו רשימה, שנשאה את הכותרת „מלחמת מצווה בסרבני גט". שושנה כרמון הציגה בה את תעודת־הזהות של אגודת „מצוה", שקמה במטרה לעזור לנשים הנמצאות בסכסוך עם בעליהן, בעיקר על רקע של סרוב לתת גט. אגודת „מצוה" גורסת, כי „ניתן להתגבר על הבעיה אם מוציאים מן התמונה את עורכי־הדין ואת הטוענים הרבניים".

עורך־הדין בני דון־יחייא מציג כאן את הצד השני של המטבע, מנקודת־מבטם של אלה, הרואים עצמם נפגעים מתוכן הרשימה:

- **גם אם יש חריגים, אין לחרוץ משפט על כלל עורכי־הדין, העושים מלאכתם נאמנה.**
- **תרומתם של עורכי־דין לחיסול יעיל ומהיר של בעיות משפחתיות, חשובה וחיונית.**
- **בלעדי סיוע משפטי מקצועי, עלול הצד המותקף להישחק במאבק הבין־זוגי ולצאת ממנו כשידו על התחתונה.**

„עורכי־דין וטוענים רבניים פשוט משסים את בני־הזוג זה בזה, כדי ליהנות מרווחים שמנים". כך הכריזה סיליביה מנדלבאום, העומדת בראש אגודת „מצוה", ב־אוזני שושנה כרמון. בהמשך דבריה חזרה גברת מנדל־באום, בביטחון ובידענות ללא סייג: „עורכי־הדין הם המסרבלים את הליכי הגירושין".

הרשימה על אגודת „מצוה", שפורסמה בעמודי „לאשה", לא היתה ראשונה מסוגה. קדמו לה רבות אחרות, שראו אור ב„לאשה" ובעתונים אחרים, וגם בהן צוירו עורכי־דין, העוסקים בתחום דיני המשפחה, בשלל צבעים — משחור בהיר ועד שחור כהה.

עורכי־דין בכלל — מכל תחומי העיסוק וההתמחות — היו מתמיד מטרה לחיצי־ביקורת נוקבים, מושחזים, גם מורעלים. אבל בשנים האחרונות מסתמנת חלוקה בקרב המשפטנים: השנואים התורניים על התקשורת, הם, ללא ספק, פרקליטים העוסקים בדיני אישות.

אני מודה: לא כל מה שנכתב על עורכי־דין אינו אמת. קורה ש„נכשלים" גם בעובדות נכונות. נכון — אין צורך וטעם להסתיר זאת — יש עורכי־דין העושים מעשים שלא ייעשו, החורגים מגבולות האתיקה המקצועית (ניקוי הראשים ברישות עורכי־הדין יעידו על כך). על מקרים חריגים אלה יש להתלונן, להעמיד לדין ולהעניש כמידת עוונם (וכך, אכן, נוהגים בהם מוסדות לשכת עורכי־הדין).

אבל, אני מבקש להוקיע תופעה חמורה אולי לא פחות ממעשיהם של אי־אלו עורכי־דין פורצי־גדר: קללת ההכללה, השחרת פניו של ציבור שלם, שברובו המכריע הוא ישר והגון ועושה מלאכתו נאמנה. מעשה כזה אינו אלא הכפשה וביזוי סיטונאי, בבחינת אוי לרשע ואוי לשכניו (הרבים מאוד).

ועכשיו, קוראות וקוראים נכבדים, אל תפלו מהכס־אות. אני עומד לחשוף בפניכם גילוי מסעיר: יש גם רופאים שצדק והגינות אינם תמיד בראש מעייניהם, ויש אפילו רואי־חשבון שאינם משווים נגד עיניהם, יומם ולילה, את כל עקרונות המוסר, ויש — אם תרצו ואם לא, אין זו אגדה — גם הנוונים ובעלי מוסך שחטאו אי־פעם בבלוף קטן וגם כמה בעלי עסקים עצמאים, שאם ייחקרו חקור היטב ויפשפשו פשפוש היטב בעניניהם, ימצאו, אל נכון, הטעיות קלות ו־ניצול צרכנים.

מאבק עקוב שנאה

בכל קהל ובכל ציבור יש בודדים — ואולי יותר מבודדים — שאינם ישרים והגונים, ושמקומם לא יכירם בחברה מתוקנת. ואף־על־פי־כן, האם ראיתם אי־פעם בעתונים כותרות בנוסח המכליל: רואי־החשבון מרמים את המדינה, השרברבים סותמים את צינורות הצדק החברתי, המוסכניקים מושחים את בעלי־הרכב בגריז של מירמה וכחש, הקבלנים מקבלים שלמונים, ועדי העובדים עובדים על העובדים; הגינקולוגים מגרדים את כיסי לקוחותיהם?

מה הפך את עורכי־הדין, דווקא, למטרה מגרה ומפתה לחיצי־ביקורת רבים כל־כך? התשובה אינה קלה. יש, ודאי, יותר מטעם אחד. אני סבור, כי הסיבה העיקרית נעוצה בנתון אחד, המבדיל עורכי־דין מבעלי מקצוע אחרים: מול עורך־דין ולקוח ניצב תמיד לקוח אחר, ועמו עורך־דינו. כאן מדובר בהתמודדות בין שני צדדים. לעתים זהו מאבק ממש, עקוב שנאה ושיטנה וטינה וקנאה, על עניינים כספיים, על סכסוכי שותפים או שכנים, או משפחה או ירושה, מאבק שכל־כך הרבה רגשות־זעם ותאוות־נקמה מעורבים ומשוקעים בו.

כאשר צד אחד מפסיד במערכת כזאת, נקל לשער את תסכולו וכעסו. ונקל גם להבין, שלא פעם הקורבן הנוח לפורקן זעמו, הוא מי שעמד מאחורי יריבו, ואשר בגינו יצא היריב מן ההתכתשות וידו על העליונה: עורך־הדין, שבגללו — כך סובר „המפסיד" — לא יצאה צדקתו לאור.

התופעה הזאת מוכרת לכל עורך־דין. אין, דומני, עורך־דין שלא נתקל במטחי־האשמות אישיות מצד בעל־דין שהפסיד מולו (קורה גם לא אחת, שלקוח שהפסיד מאשים את עורך־הדין שלו, כאילו לא העוב־דות ו„הצדק" הם שחרצו משפטו, אלא פרקליטו הוא האשם בתבוסתו).

בכל סכסוך משפטי, ובסכסוכים משפחתיים במיוחד, שולטים רגשות וחוגגים יצרים. שכל ישר והגיון בריא אינם, אבוי, מצרכי החודש בבתי־המשפט. אין פלא איפוא, כי גם על הפרקליטים המעורבים בקלחת הרו־תחת ניתז ברק ורפש. פגשתי מעט מאוד בעלי־דין שהפסידו בריבם ושלא התמרמרו על כך ש„אין צדק", ש„קיפחו אותם", ש„השופט לא מבין" או ש„עורך־הדין שלהם סידר אותם" וכו' וכו'.

לא קשה להבין לליבו של בעל, המושלך מביתו מכות צו מניעה שאשתו — בעזרת פרקליטה — הוציאה נגדו. גם לא קשה לחוש סימפטיה לבעל, שחוייב לשלם לאשתו מזונות בשיעור המתקרב לגובה משכורתו (בה־בעת שהאשה הפסיקה לעבוד רק לצורך המשפט), וה־בוכה מרה על העול שנגרם לו.

מה קל יותר, במקרים שכאלה, מלהאשים את עורך־הדין של האשה? העובדה שאותו בעל אלים ירד לחייה של אשתו, ומידת הצדק והדין גם יחד חייבו הוצאתו מהדירה, כדי לאפשר לאשה חיים שלווים — לעוברה זו אין מייחסים את המשקל הראוי. העובדה שהבעל הפסיק לשלם לאשתו מזונות כדי להכניעה לתכתיביו, ובית־המשפט טרף את קלפיו (כן, בעזרתו של פרקליט האשה), גם זה לא כל־כך חשוב.

מה שנותר, תכופות, הוא הטעם המר שיצרו מהלכים שונים של הפרקליטים. מהלכים אלה, כאשר מתבוננים בכל אחד מהם בנפרד, נראים לעתים „לא צודקים" או „מופרזים" או „מתגרים", אבל בפסיפס הכללי של יחסי איש־אשה, ותוך ראיית המטרה הסופית אליה כל אחד מהם חותר, הם לגיטימיים, ולפעמים אף הכ־רחיים, שעורך־הדין יחשב רשלן כלפי לקוחו אם לא ינקוט בהם. כדאי לחשוב גם על כך.

מרבים לתאר את חלקם של עורכי־הדין בהעמקת הקרע בין בני־זוג, ולפעמים אף בהיווצרות הסכסוכים. „גט שאפשר להשיגו ב־24 שעות", אמרה גברת מנדל־באום בכתבה המוזכרת, „נמשך אצל עורך־הדין שנים על גבי שנים". ועוד פנינה: „עורכי־הדין, הומבים, בדרך־כלל, הליך גירושין פשוט, למלחמה מכוערת".

מה אפשר לענות על כך? שאין לנו אחות? שהס־סקנו כבר להכות את נשותינו? האומנם זו הנורמה הנוהגת בין עורכי־הדין העוסקים בתחום זה? כבר התוודיתי והודיתי: יתכן שהיו ושיש מקרים כאלה. אינני יודע. אולי. אז מה? פעם סידרו אותי במוסך. האם משום כך אפסוק כי כל מכונית הנכנסת במצב תקין למוסך, תצא עם חשבון תיקונים וליקויים מנופח, שפוברק בזדון וללא רחמים רק כדי לספק פרנסה לבעל המוסך? האם יש איזושהי הצדקה להוצאת לעז בצורה כה כוללת על ציבור שלם?

לעומת זאת, לא מצאתי ברשימה המוזכרת, ובדומות לה, תיאור נכון על תרומתם העצומה של עורכי־הדין לפתרון סכסוכים, ליישוב מחלוקות (אם בפשרה ואם בגירושין), לסיום מאבקים מרים כלענה, לקטיעת שנאה ימדון, ביעילות ובמהירות.

הנסיון והעובדות בשטח מוכיחים, כי ברוב המקרים, כאשר פורץ סכסוך, המגיע לטיפולם של פרקליטים, הדבר קורה לאחר תקופה ארוכה של גיהנום בבית. בני־זוג המגיעים להתדיינות, כבר מרטו זה לזו את הנוצות בשיטת עשה־זאת־בעצמך, ללא עזרתם האדיבה של אויבי הציבור, עטויי הגלימה השחורה. לא מדובר בילדים קטנים, המוזזים כפיונים על שולחן־הכסף של פרקליטיהם. מרבית מקרי הגירושין מתרחשים בקרב בני־זוג בגיל מתקדם. כאשר באים גברים או נשים בני שלושים־ארבעים לעורך־דין, הם אינם זקוקים ל־הדרכה כיצד להוציא לבן־זוגם את הנשמה. הם יודעים זאת מצויין. הם עשו זאת בעצמם — ללא יעוץ והדרכה — לפני שפסעו אל משרדו של הפרקליט.

תנופה חיובית

מה שקורה באמת הוא — לא תמיד, אבל בהרבה־הרבה מקרים קולים נקשים — שכניסתו של עורך־דין לתמונה המשפחתית משמשת גורם מאיץ, אם להפשרת יחסים ואם לניתוק סופי. וכאשר שני עורכי־דין, מומ־חים בתחומם, מתיישבים ליד שולחן — דבר שלקוחו־תיהם אינם מסוגלים לעתים לעשותו גם בהתגוררם תחת קורת־גג אחת — הם „גומרים" את הסכסוך מהר וביעילות. זוהי עובדה ידועה: מעורבותו של עורך־דין יוצרת תנופה, המזרזת את פתרון הבעיה. ואגב, בניגוד למה שמקובל לחשוב, לעורכי־דין לא כדאי „למשוך" משפטים ולהרבות דיונים. הם מרוויחים הרבה יותר, כאשר התיק מסתיים מהר.

נכון, לפעמים אין אפשרות לגשר על־פני פער ה־דרישות והתביעות של המתדיינים. או נדרש בית־המשפט להתערב. בתקופת־הביניים מרגיש אחד הצדי־דים מקופח, ולעתים יש כיסוי להרגשה זו. אולם ה־מטרה הסופית היא החשובה, והיא מושגת מהר יותר, ברוב המקרים, בזכותם של עורכי־הדין.

דוגמה? בבקשה. כאשר אשה רוצה להתגרש מבעל שבמחיצתו היא חשה אומללה, והוא אינו רוצה אפילו לשמוע על־כך, מה עליה לעשות? היא יכולה אמנם להמתין עד שבעלה הסרבן ישנה דעתו. אבל, היא יכולה גם לפנות לעורך־דין שיעזור לה. וכאשר הפרק־ליט מעביר את הכדור לזירה השיפוטית ומנער בכך את הבעל מרבצו — נניח על־ידי תביעת מזונות גבוהה, הטלת עיקולים, עיכוב יציאה מהארץ וכדומה — וב־סופו של דבר מביאה ההתדיינות לגירושין (מוצדקים), האם זה פסול? האם יכולה האשה להתמודד לבדה במקרה אשר כזה?

משקיף מן הצד, שאינו רואה את המיכלול ומזווית־ראייתו קולט רק חלק מהתמונה, יתכן ויקבל את הרושם שהפרקליט הכניס את האשה למערבולת משפטית שלא לצורך; שבגלל עצתו הפזיזה הוחרפו היחסים בבית; שבינתיים שום דבר חיובי לא קרה ((מלבד תפיחת חשבונו הכספי של עורך־הדין). רושם זה מוטעה ל־חלוטין.

כדי לשפוט נכונה, צריך לעשות דבר פשוט: לראות את מלוא התמונה.

במקרים רבים, אולי ברובם, זוכים עורכי־הדין, ה־עוסקים במשפטי אישות, לתודתם ולהוקרתם של לקו־חותיהם. אבל, על כך איש אינו כותב. הטוב והחיובי אינו מעניין, כידוע, את הקוראים.

נואת בני דון־יחייא

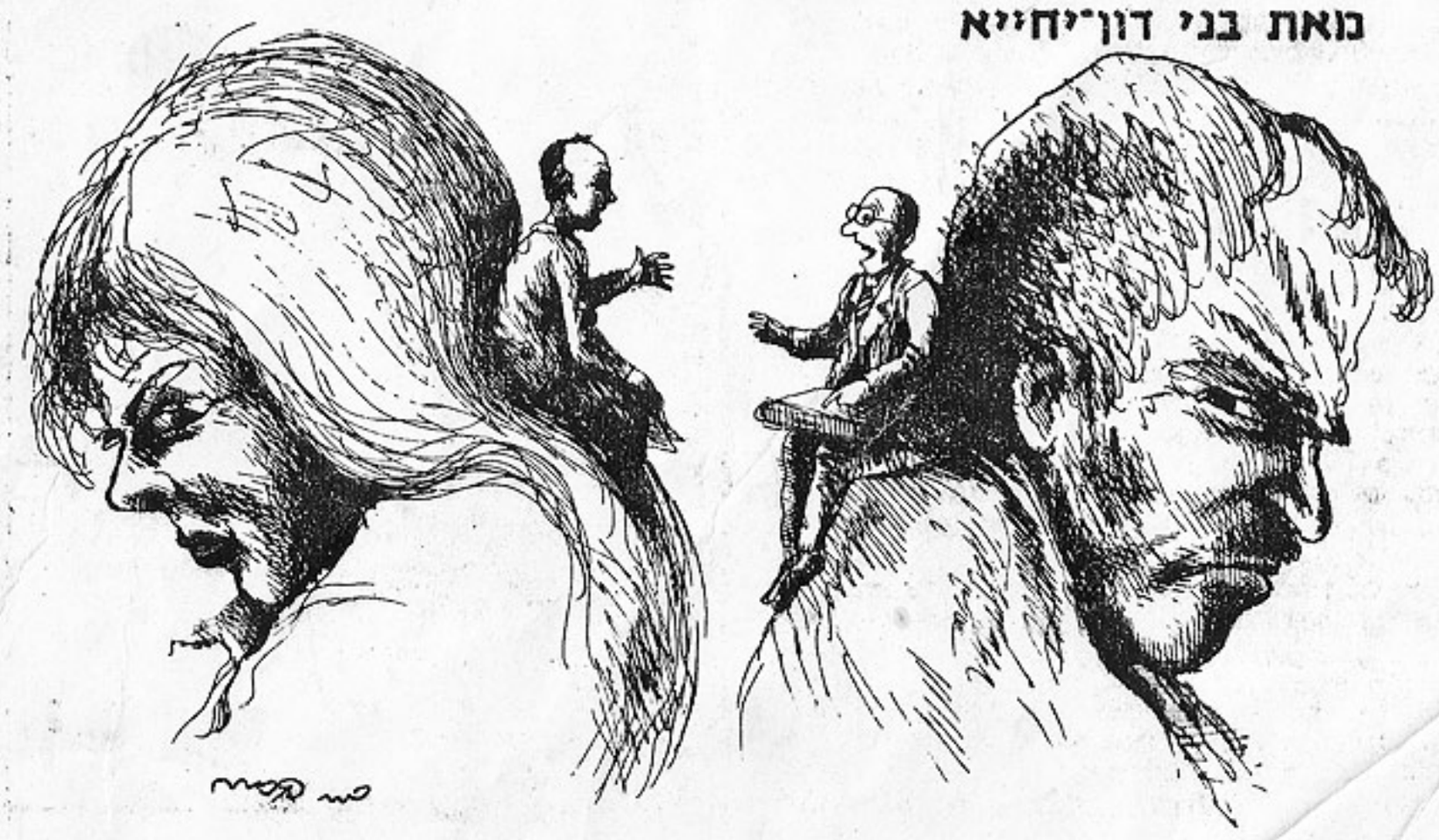

„לאשה"